

Begunce, v novejšem času imenovane »prebežniki«, je poznal vsak zgodovinski čas in prostor. Danes je aktualna (in univerzalna) zgodba migracij v svet, kjer vladajo zakoni globaliziranega kapitala, in Slovenija ima zaradi svoje geografske pozicije v njej stalno vlogo. Razlogi za ta pojav so sila kompleksni in težko obvladljivi, v vsakem primeru pa gre odhod od doma s trebihom za kruhom razumeti kot posledico skrajne bivanjske stiske. V »razvitih« državah prebežniki iščejo demokracijo, enakopravnost, pravičnost in svobodo, ki je doma niso izkusili – idealizirana vizija Evrope je pri vseh podobna. Vendar izkušnje kažejo, da se sporazume v Evropi (tudi v Sloveniji) rado krši z represivnim in nekorektnim odnosom ali se jih interpretira na samovoljen način – vse to pa še pred zidom, ki bo po sprejetju Slovenije v Evropsko unijo ločeval bolj privilegirane od manj privilegiranih.

Kdo so osebe, ki se (iz političnih, verskih, rasnih ali v novejšem času ekonomskih razlogov) odločijo migrirati ali pa so iz svoje domovine pregnani? Kdo so tisti, ki prestrašeni bežijo v »Evropo« in je proti njim uperjen prestrašeni jezik netolerance, ki humane odprtosti za pomoč sočloveku, (po barvi kože, socialnem statusu ipd.) drugačnem od sebe, ni zmožen? Zdravnik iz Burundija; njegova žena, študentka, iz sosednjega plemena; administratorica iz Romunije; delavec iz Libanona; glasbenik in iluzionist iz sibirskih ravnin – to so liki, s katerimi operira Draga Potočnjak. Vsak je tu s konkretno predzgodbo, ki ima svoj neločljivi historični kontekst. Gledamo jih ujete v izoliran prostor, v nekakšno živalsko kletko, ki je ne morejo zapustiti. Degradirani so na anonimni človeški material. Njihova stlačenost na nekaj kvadratnih metrov je vse bolj zgodba o razkroju človeškega sveta: njihova človeškost prične potovati po razvojnem deblu vretenčarjev v vzvratno smer. Razigranost in veliko upanje zamenja tesnobna zamegljenost realnih koordinat, morasto ozračje, ko zdrava pamet ni več zdrava in je želodec prazen. Vse človeško postane poljubno, odvečno.

Eurotrna ali Smer zahod je predstava o meji, ki postaja sama po sebi nekakšen evropski obrambni zid pred prinašalci revščine, drugačnih jezikov in kultur, ki z one strani silijo »čez«. Predstava skuša izpostaviti ključna vprašanja prebežništva v Sloveniji. Pretresti vest ob soočenju z usodami, ki se dogajajo preblizu, da bi jih preprosto pospravili pod preprogo. Prebuditi civiliziranost, demokratičnost in notranji etični čut. Izhod iz tranzicije je pustil družbo moralno poškodovano, polno priložnosti za povzpetništvo, moralno bedo, etični padec. Ta neobičajna »kulturnovzgojna učna ura« želi skriti svoj didaktični moment v nerazpoznavnost in tako povečati svoj sugestivni vpliv na gledalca – to se zdi v času postmoderne Evrope primarna pot ozaveščenja vse bolj ksenofobne in vase zadržane družbene klime. Začeti pri mladih, na katerih (pregovorno gledano) stoji svet.

Primož Jesenko

¹ Izraz »prebežnik« označuje tujega državljan, ki je na zakonit ali nezakonit način prestopil državno mejo in se v državi nahaja kot prosilec za azil oziroma je oseba brez dovoljenja za zadrževanje v državi.

² Po podatkih Visokega komisariata OZN za begunce je bilo 1991 po vsem svetu kakšnih 17 milijonov beguncev, k temu pa je potrebno prišteti prav toliko migrantov. V 90. letih so valove beguncev povzročili vojni spopadi na Hrvaškem, v BiH in Ruandi.

EUROTRANS ali **SMER ZAHOD** je provokativen in družbeno angažiran gledališki projekt, ki pripoveduje o prebežnikih – prosilcih za azil in skozi prizmo njihovih usod razkriva zgodbo t. i. sodobnega sveta. Po slogu groteska, a tudi poetična skica, ki se ne boji svoje angažiranosti, še posebej, ker je je v slovenskem gledališkem prostoru vse manj, četudi živimo v času, ko se resnica vse močneje izmika realnosti in podlega najrazličnejšim virtualnim vsebinam in vzorcem. V tem okvirju se tudi naša prihodnost zdi vse manj resnična in včasih brezizhodna. Že skoraj zapovedano ugodje in udobje, pa tudi vse večja indiferentnost, ksenofobija in zanikanje, izrivanje bolečine in tragike iz sveta so osnovne značilnosti tega vse manj resničnega časa. Splošno neskladje in neravnovesje, konflikt med vedenjem in odgovornostjo, razpetost med osebno in kolektivno krivdo vse močneje zaznamujejo posameznika in družbo. Nenehna izpostavljenost medijskemu bombardiranju – histeričnemu reklamiranju materialnih produktov in instantnemu dokumentiranju groze dobivajo že razsežnosti absurda. Kot da je med nami vse preveč hrupa za nič in vse premalo tišine, posvečenosti in premišljevanja o tistem oddaljenem nekaj! Kot da se pozablja, kaj je imanentno človekovemu življenju? Kot da se izgublja smisel? In kaj je vsebina tega, kar se dogaja, in kakšna je njena resnična vrednost? Neskončno vprašanj se poraja, vse preveč jih izginja ...

Med njimi tudi besede neznanega pesnika iz Herata, ki se izgubljajo v odmevu brezplodnih tavanj:

*Prišel sem peš, odšel bom peš.
Tujec, ki nima mošnje, bo odšel.
In deklica, ki nima punčke, bo odšla.
Urok mojega zavetišča bo nočoj izginil.
In mizo, ki je že dolgo prazna, bom zložil.
Trpeč tavam med horizonti.
Jaz sem tavajoči, ki ga vsi vidijo.
Tisto, česar nimam, bom žrtvoval in odšel.
Prišel sem peš, odšel bom peš.*

Sodobne selitve narodov, katerih neme in slepe priče smo iz dneva v dan, so vsekakor tema, ki vse odločneje zaznamuje prihodnost in sliko bodočega sveta. S

pospešeno delitvijo – vse radikalnejšo razmejitvijo na bogate in revne dežele, ki jo globalizacija le še povečuje, se tudi prepad med njimi vedno bolj pogloblja. Kar posledično pomeni le še večji pritisk na meje Zahoda. Čeprav so migracije eden ključnih problemov sveta, ga "bogati" ne rešujejo. Zapiranje meja, brezpravnost ..., getoizacija priseljencev, ksenofobično poveličevanje t. i. demokratičnega sveta in njegovih vrednot nasproti revnejšemu, kopičenje negativne energije na eni in drugi strani, so, kot kaže, tempirane bombe prihodnosti.

Torej se zdi povsem legitimno, da si najmlajša generacija (avtorica pripada srednji) gledaliških ustvarjalcev, ki podpisuje *Eurotrans ali Smer zahod* glasno zastavlja vprašanja, ki problematizirajo stanje sveta in tudi vse manj dejavno vlogo posameznika v družbi. Zavedajoč se sicer dejstva, da pretirana angažiranost v gledališču lahko pomeni tudi odklon od umetniškega, nas zanima prav ta distinkcija, ta nevarni in občutljivi rob med udarno, skoraj aktualistično družbeno kritičnostjo in splošnostjo oziroma univerzalnostjo, ki naj preseva skozi ogledalo gledališke resničnosti.

Predvsem pa nas zanimajo najrazličnejše, tudi najbolj skrite in presenetljive oblike odklanjanja drugačnosti. Ksenofobični vzorci, zaradi katerih so vse velike socialne teme, vse žalostne, dramatične in tragične življenjske usode vedno bolj odrinjene na družbeni rob, kjer naj bi ohranile svojo nedotakljivost in anonimnost. Ene od takšnih tem se z vso zavestjo in odgovornostjo na tem mestu dotikamo tudi mi in jo vlečemo iz anonimnosti tudi in predvsem zato, da bi lahko izpovedali svoj odnos do sveta, v katerem živimo.

Dragica Potočnjak

Ljubljanska banka

Nova Ljubljanska banka d.d., Ljubljana

Z a k u l t u r o

kulturnovzgojni in humanistični program
zanj **Barbara Rogelj**

Projekt sta podprla:

Ministrstvo za kulturo RS

Mestna občina Ljubljana - Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost